

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

י"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ו

פרשת שמות

א . ספורנו עם פירוש הרב י. קופרמן.

34. וכן ברש"י: נתן עיניו ולבו להיות מיצר עליהם. ואילו "וירא" אצל הקב"ה (להלן פסוק כה) פירושו 'השגיח עליהם ולא הסתיר עוד פניו מהם', כדלהלן בדברי רבינו. באופן קבוע מפרש רבינו את הפעל רא"ה = נתינת לב לדבר ולא סתם ראייה פיזית. 35. "מאחזיו" מיותר הוא. 36. כלומר, לא שורת הדין יש כאן, כי אם מעשה נקמה, ואותו מעשה ברגשי אחזה מקורו (וברמב"ן: ... ולא יכול לסבול). בזה יובנו דברי חז"ל במדרש (מדרש פטירת משה, ועין תורה שלמה קה): כלום אמרתי לך שתהרוג את המצרי? כלומר, לא בדין תורה עשית זאת כי אם מתוך רגש של אחזה, והאהבה מקלקלת את השורה. (והשוה רמב"ם הל' מלכים י"ו, בעקבות סנהדרין נחב, הפוסק מכאן שעכו"ם שהכה ישראל אפילו חבל בו כלשהוא אע"פ שחיב מיתה אינו נהרג. ועין בזה תורה שלמה קב).

37. עיין בד"ה הקודם. לכן כאן לא כתוב 'שני אנשים עברים מאחזיו ניצים' היות ולא יצא להנקם, אין סיבה להזכיר את האחזה. 38. תגובה שונה, איפוא, מזו של המקרה הקודם. ועיין להלן בתגובה השלישית (פסוק

פרק ב' פסוקים י"ג): (י) ותקרא שמו משה. ממלט ומושה 30 את אחרים מצרה. ותאמר 31 כי מן המים משיתהו. הטעם שקראתיו 'משה' להורות שימלט את אחרים הוא, כי אמנם משיתהו מן המים אחר שהיה מוטל בתוכם. 32 וזה לא היה כי אם בגזרת עירין (ע"פ דניאל ד, יד). כן שימלט הוא את אחרים 33.

(יא) וירא בטקלתם. נתן לבו לראות 34 בעניי אחיו. וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחזיו 35. ומצד האתנה התעורר להנקם 36.

(יג) ויאמר לרשע. מפני היות כל אחד מהם אחיו לא התעורר להנקם 37, אכל הוכיח במישור 38.

30. פועל יוצא, כי אילו דובר על הצלתו הוא, היה צריך להיקרא 'משרי'. השורש מש"ה מלשון הוצאה כדעת רש"י, ואין שורשו 'מש' מלשון הסרה כדעת מנחם ברש"י. 31. תוספת "ותאמר" (כי די היה לכתוב "ותקרא שמו משה כי מן המים משיתהו") הוא לתת נימוק מדוע אמנם קראה לו "משה" ולא 'משוי' שהרי היא משתה אותו מן המים. 32. ללא כל סיכוי להצלה משם כי אם על ידי אחרים. 33. מידה כנגד מידה. כלומר, אופן הצלתו המופלאת מלמד על תפקידו הוא בחיים להציל.

אלוק

1. על איה קשיים אפשריים מנסה פרשנו לענות בקטע הראשון?
2. מה למדה בת פרעה ומה רצתה ללמדנו?
3. מהי כאן "מידה כנגד מידה"?
4. איך פרשנו אמין את: "וירא" ולמה זה חשוב?
5. פרשנו קובץ כי מצה משה כאן היה פלא צפ"י דין כי אם מצה האחזה, מנין לו זאת?
6. מהי מסקנתו מכך?
7. איך פרשנו אמין את פסוק י"ג' לעומת דבריו בפסוקים הקודמים?

ב. תורת משה - האלשיך הקדוש

פרק ב' פסוקים טז, יז:

ולכהן מדין שבע בנות ותבאנה ותדלנה ותמלאנה את הרהטים להשקות צאן אביהן. ויבאו הרועים ויגרשום ויקם משה ויושיען וישק את צאנם (ב מדין).

ראוי לשית לב למה יספר לנו שותבאנה ותדלנה ותמלאנה. ומה גם מלת ותדלנה, שהיא בכלל אומרו ותמלאנה. ועוד, אומרו צאן אביהן, ואחר כך אומר את צאנם, ואחר כך וישק את הצאן סתם. ועוד, אומרו ויגרשום, ולא אמר ויגרשו בנרין. ועוד ראוי להעיר בכתוב, כי ראשונה הוא אומר כי הן מלאו הרהטים להשקות הצאן, ואחר כך הן מעירות כי האיש מצרי הוא אשר דלה דלה וישק את הצאן.

(טז) אמנם יאמר כי הכיר בהן צניעות, כי דרך נשים כבואן בארה לדבר עם האיש אשר ימצא שם, ומה גם בהיותו איש זר אשר לא מארצן הוא, כי שאול ישאלו מה ארצך, ואי מזה עם אתה, או לפחות לדבר אלו עם אלו. אך לא כאלה חלק נשים אלו, כי אם ותבאנה, ומיד ותדלנה ותמלאנה וכו', ולא הוטפלו בדבור אפילו אלו עם אלו, כי בושו ממנו. וזהו וישב על הבאר, ועל כן שתקו יחדו ותבאנה כו' כמדובר. (יז) עוד שנית ראה, כי לא היה להן קירוב דעת עם הרועים, כי הלא אדרבה, ויבאו הרועים ויגרשום. על כן שם את נפשו מנגד, לקום לכדו על רועים רבים, ולא חש פן יריצו את גולגלתו.

והנה אמרו רבותינו ז"ל (שמות רבה א לח) שבקשו לאונסן ויקם משה ויושיען כמד"א (דברים כב כז) צעקה הנערה המאורסה ואין מושיע לה. ואפשר כי נרמז בכתוב, באומרו ויגרשום במ"ס, והוא, כי כאשר באו ותדלנה ותמלאנה, אז ויבאו הרועים אצלם להתחבר בהן, ואז ויגרשום, הן את הרועים מעליהם בצעקן, כי צעקו הנערות לבקש מושיעים, יבואו להושיען. ואז משה על הרועים חרה אפו, ויקם ויושיען מליאנס, וגם הציל מימיהן וישק את צאנם, כל ישקו מהם את עדריהם. ולהיות כי כמה שגברו על הרועים לגרשם שהוא כדרך אנשים, לא נאמר ותגרשום בתי"ו, כי אם ויגרשום.

ואמרו תחלה להשקות צאן אביהן ואחר כך אומר את צאנם, ואחר כך את הצאן, יתכן כי להיותן בנות גדולות, לצורך נשואיהן היו להן מאת אביהן צאן של עצמן לבד, וצאן של אביהן. והן, על כבוד אביהן היחלו לדלות ולמלאות בעד צאן אביהן. וזהו ותדלנה ותמלאנה וכו' להשקות צאן אביהן, אך לא הספיק גם לצאנם. ובכא משה להושיען, אז וישק את צאנם, שריכה האת גם של אביהם עם של עצמן. והו מאמרן באומרם דלה דלה לנו, שהוא דלה להשקות צאן אביהן, וגם דלה לנו שהוא בשבילנו, צאן שלנו. וזהו וישק את הצאן סתם, שכולל גם את צאן אביהן. והוא, כי גם שהן דלו כדי סיפוק צורך צאן אביהן והתחילו לשתות, לא גמרו השתיה בתגרת הרועים, באופן שלא יספיקו להשקותן על שגרשום הרועים. והשקתן משה מהרהטים שמלאו הן, וידלה גם הוא, ואחר כך דלה והשקה את צאנם כאמור.

אלוה

1. אלוה שונות מצלה פרשנו, התוכל לננותן ולהספירן?
2. פרשנו מספיר כמפורט את אשר קרה ומפאר את התנהגות הננות, התוכל להספיר?
3. מה מביאו לפרש כל זאת ומה אנו צוויים ללמוד מכך?

* * *

ג. כלי יקר.

פרק ג' פסוק ג':

וג אסרה נא ואראה. ענין הסרה זו היא להתרחק מן המקום ההוא, פי כל עוד שיתרחק מן המקום ההוא ביותר שלטה בה עינא, צא ולמד מאור השמש, שכל עוד שיתקרב האדם אל האור ההוא אינו יכול להסתפל בו, וכשהשמש במזרח או במערב הכל מסתפלים בה לגדל המרחק, כך אור זה שהיה בסנה, לגדל אורו לא היה יכול משה להסתפל בו ולהתבונן במהותו. וכן אמר ירמיה: "מרחוק ה' נראה לי" (ירמיה לא, ג), משמע אבל לא מקרוב, וכן פרשנו למעלה פרשת וירא בפסוק "וירא את המקום מרחק" (בראשית כב, ד). ולפיכך אמר: "אסרה נא" מבאן להתרחק מן המקום ההוא, פי אז אראה בו "מדוע לא יבער הסנה".

וימה שאמר "והנה הסנה בער", ואיך אמר "מדוע לא יבער", היה לו לומר 'מדוע איננו אכל'. יש אומרים שהיה בוער בעצמו, אך מדוע לא יבער גם אל שאר חלקי הסנה שסביביו. יש אומרים ששפט בשכלו שאינו בוער, שאילו היה בוער - למה איננו אכל? על כן אמר: "מדוע לא יבער". ויש לפרש עוד, מדקאמר "וירא ה' פי סר לראות", שמע מינה שפבר סר ממקומו להתקרב או להתרחק, כפי מה שפרשתי בלשון "אסרה נא", ואם כן אין מקום לקשיה זו, פי מתחלה היה סבור שהסנה בוער ממש, וכאשר סר לראות קצת, היטיב לראות יותר ממה שראה קדם שסר לראות, וראה אז פי אינו בוער כלל, על כן אמר: "מדוע לא יבער".

שמות

מהביט אל האלהים. על כן נאמר: "אל תקרב
הלם", קריבת ראות העין. ומה שאמר: "של
נעליך", אינו תלוייה בקריבה זו, אלא מלתא
באנפיה נפשיה הוא, שאמר לו ה' שישיר
נעליו במקום אשר הוא בו כי בלו אדמת
קדש, כי הר חרב וכל סביביו קדש הוא לה'.

"ויאמר ה' אליו אל

תקרב הלם", רצה לומר שהרחקה זו קריבה
היא לראות. פדע שפן הוא, כי אלו היתה עקר
המניעה שלא יתקרב אל המקום הקדוש
ההוא, אם כן היתה לו לומר: 'צירא ה' כי סר
לבוא'. מהו "כי סר לראות"? אלא שראה ה'
כי סר ממקומו כדי לראות, על כן מנעו ה'

שמות

1. איך נאמה מספיר פרשנו את המלה: "אסורה"?
2. כמה גדולתא מן השם מסייעת לו?
3. איך דוקא פירוש זה מסייע בהבנת מראה הסנה הפוצר?
4. האם ומה פצור?
5. מהי הוכחתו מן הפסוק לכך?
6. מה מנע הקב"ה משה כאן?
7. איך פרשנו מהין את חלוצת הנצליים כאן?

* * *

ד. הכתב והקבלה

פרק ג' פסוק ט':

(ט) ועתה הגה' ועתה לכה.

סעוד חף שהתגבל צננית זין הכתרים זמן ארבע מאות שנה, וכעת אינו רק כדיו שנה, מיינ קושי
השיעבוד כי המלכים חוסים מאלד בענוי הוא ישלים הזמן, לני קלמתי נעס וסנה עזרו והוסיו
על כע, לכן אמר קץ גאולתם, עז"ל ועתה הגה תרי כלומר לא אמתין זמן המוגבל, כי אמנם
כעת אשר עלתה שועתם לפני תם אני רואה את הלפז והוא תוספת לרה על לרחם לכן כעת
אשלפך להולילם (כח"ט) ולכיות כדעה זו צעורה מדעה למשה שיקולג הזמן ונסנת קושי השיעבוד
לכן אמר מלת כה, שיטעם בדבר מדע כע"ט צנחשית והנה סוד מאלד: לחצים אותם. מפני
שנאלו למלכים צנענים נעם והסיעים יוסף צלרן גושן, ואמר שהיתה הצרכה צהם להרצות מאלד
לא יתה ארץ גושן נכילה חוחם, והמלכים לא היו תמימים חוחם להתרחצ לצרן אסרת, אזל היו
לחלים וחוסקים חוחם יחד, דעה למ"ט (שופטים ח') וילפז האמורי את בני דן הסרה כי לא
נצט לרחם לעונק

שמות

1. על מה פסוק בונה פרשנו את דבריו?
2. על איזה קושי אחר מנסה פרשנו להשיב?
3. פרשנו קובץ כי זו פסורה חדשה, מהי?
4. הספר מצניין ומיוחד נותן פרשנו לצנין "לחוצים", מה הוא ומה מביאו לכך?

* * *